

dr. sc. Tamara Turza-Bogdan
Slavica Pospíš

ČITAM i PIŠEM 4

Radna čitanka iz hrvatskoga jezika za četvrti razred osnovne škole

4. izdanje

2024.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika

Ivan Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednica za Hrvatski jezik u razrednoj nastavi

Tihana Bilešić

Recenzija

Ivana Radeljak

dr. sc. Jelena Vignjević

Likovno i grafičko oblikovanje

Leona Vertuš

Lektura i korektura

Kristina Ferenčina

Ilustracija

Nataša Knežević

Digitalno izdanje

Alfa d. d.

Mozaik Education Ltd.

Tehnička priprema

Ivan Herceg

Tisak

Tiskara Zrinski d. o. o.

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Udžbenik je uvršten u Katalog odobrenih udžbenika rješenjem Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske:
KLASA: **UP/I-602-09/21-03/00038**, URBROJ: **533-06-21-0002**, od **20. svibnja 2021. godine**.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001212339.

OPSEG PAPIRNATOG IZDANJA	MASA PAPIRNATOG IZDANJA	KNJIŽNI FORMAT
184 str.	452 g	265 mm (v) x 210 mm (š)

Digitalno izdanje dostupno je na internetskoj adresi **hr.mozaweb.com** ili putem aplikacije *mozaBook* za pametne uređaje s operativnim sustavima Android i iOS.

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Mozaik Education Ltd. zadržava intelektualno vlasništvo i sva autorska prava za komercijalne nazive *mozaBook*, *mozaWeb*, digitalne proizvode, sadržaje i usluge proizvedene neovisno o nakladniku Alfa d. d.

Odgojno-obrazovni ishodi za Hrvatski jezik:

OŠ HJ A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.

OŠ HJ A.4.2. Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.

OŠ HJ A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama.

OŠ HJ A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi.

OŠ HJ A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.

OŠ HJ A.4.6. Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika.

OŠ HJ B.4.1. Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom.

OŠ HJ B.4.2. Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta.

OŠ HJ B.4.3. Učenik čita književne tekstove prema vlastitome interesu i obrazlaže svoj izbor.

OŠ HJ B.4.4. Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima.

OŠ HJ C.4.1. Učenik izdvaja važne podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi.

OŠ HJ C.4.2. Učenik razlikuje elektroničke medije primjerene dobi i interesima učenika.

OŠ HJ C.4.3. Učenik razlikuje i opisuje kulturne događaje koje posjećuje i iskazuje svoje mišljenje o njima.

Uz tiskano izdanje postoji i digitalna inačica s dodatnim sadržajima i zadacima.

**Neki su tekstovi neznatno skraćeni ili promijenjeni
iz metodičko-pedagoških razloga.**

The background is a vibrant watercolor illustration. At the top left, there's a blue cloud and an orange tulip. To its right is a small blue cloud and a grid of grey dots. Further right are large pink and red watercolor washes. On the left side, there's a green tree. At the bottom, there's a landscape with green hills, a blue river, and a red pencil pointing towards the right. The title is written in a bold, red, sans-serif font.

Dragi učenice / draga učenice!

Dobro došao/došla u četvrti razred!

U ovoj ćeš čitanci pronaći mnogo novih priča, pjesama, igrokaza i različitih drugih tekstova. Njihove naslove možeš pogledati u sadržaju na kraju čitanke.

U njoj je puno više od onoga što možeš vidjeti na prvi pogled. Otkrit ćeš to kada počneš čitati. Čitat ćeš o prijateljstvu, ljubavi, o svakodnevnim i neobičnim likovima i događajima. Čitat ćeš o prirodi, ljudima, svijetu koji te okružuje i o dalekom svijetu koji upoznaješ preko riječi i ekrana.

Budi čitatelj, slušatelj, govornik, glumac, pisac. Raspravljaj s drugima, igray se i stvaraj. Pritom ćeš mnogo naučiti. U tome će ti pomoći tvoj učitelj / tvoja učiteljica.

Željele bismo da ti knjige postanu prijatelji s kojima ćeš se uvijek rado družiti. Neka ti bude radosno ovo druženje s našom čitankom.

Tamara i Slavica

ČITAM i PIŠEM 4

Radna čitanka iz hrvatskoga jezika za četvrti razred osnovne škole

IZRECI

RAZMISLI I STVARAJ

MOŽEŠ I OVO

PROČITAJ U UDŽBENIKU*

ZAPAMTI

*Pročitaj na istaknutoj stranici – poveznica između udžbenika i čitanke

ZELENO, PLAVO I ŠARENO

Otkrivam, uočavam, prepoznajem...

- pjesme, priče, pripovijetke, ulomke iz romana, šaljivi igrokaz, biografiju
- sadržaj, temu, likove, osjećaje
  - dijelove priče i pjesme
  - pejzažne i osjećajne pjesme
    - ritam i rimu
- pjesničke slike – vidne i zvučne
- pjesničke slike – u pokretu i mirovanju
- usporedbu, onomatopeju, personifikaciju

Izražavam se...

- govorom, pisanjem, glazbom, glumom i pokretom

Zamišljam, stvaram, uspoređujem, istražujem...

- vlastiti doživljaj djela, misli i osjećaje
- kako pisati i govoriti o svojim razmišljanjima
- kako dopunjavati i oblikovati svoju misao
  - kako se igrati riječima
- kako izražajno čitati pjesmu i priču
  - kako recitirati pjesmu
  - kako stvarati pjesmu i priču
  - kako nastaviti i promijeniti priču
- kako pronaći podatke koji mi trebaju

U ovom poglavlju:

Anto Gardaš, *Sve je pjesma*
Stanislav Femenić, *Staza*
Grigor Vitez, *Kad bi drveće hodalo*
Stipan Blažetin, *Kaplja*
Milan Taritaš, *Šum šumi*
Ivana Guljašević, *Puž koji je spor*
Nada Horvat, *Otkud brda niotkuda*
Dobriša Cesarić, *Zapis o zimi*
Mladen Kušec, *Kad bi grad bio živ*
Vesna Parun, *Proljeće*
Maurice Druon, *Tistou Zelenpalac*
Gendrutis Morkūnas, *Ta nevaljala klima*
Marica Milčec, *Ponornica*
Vladimir Nazor, *Konjiceva šumica*
Rosie Kugli, *Zov dubine*
Stjepan Jakševac, *Školjka*
Znam, hoću, mogu!

SVE JE PJESMA

Pjesma je kad ptica leti
slobodno, u plavom.
Pjesma je kad voda teče
Dunavom i Dravom.

Pjesma je kad cvijeće cvjeta
u modrom aprilu.
Pjesma – to je smijeh djeteta
u majčinu krilu.

Pjesma je kad kiša pada
i kad sunce grije,
kad se otac vraća s rada,
kad se majka smije.

Pjesma, to je dah slobode,
pjesma, to je radost duha –
za žednoga gutljaj vode,
za gladnoga komad kruha.

Anto Gardaš

april – travanj

1. Pjesnik doživljava sve oko sebe kao pjesmu. Je li to moguće? Potkrijepi njegove doživljaje stihovima iz pjesme.
2. Podcrtaj zelenom bojom stihove u kojima pjesnik govori o prirodi.
Podcrtaj crvenom bojom stihove koji se odnose na ljude.

3. Odaberi jednu kiticu i opiši kako zamišljaš zvuk te pjesme.
4. Gdje ti pronalaziš pjesmu? Napiši.

Pjesma je u _____
_____
_____.

Pjesma je kad _____
_____
_____.

5. Poveži crtom riječi koje se rimuju na kraju stihova. Što primjećuješ?
6. Podijelite se u četiri skupine. Svaka skupina priprema se za jednu kiticu. Jedan učenik čita, a ostali stvaraju zvukove ili pjevaju melodiju koja prati čitanje stihova.

STAZA

Krivudala
Mala
Staza
Uz vrbe
Kraj vode.

Krivudala,
Skakutala –
Pa na mostić
Ode.

Kad je prešla
Preko
Mosta,
Sama poljem krene...

Mahale joj stare vrbe
I vrbove
Sjene...

Stanislav Femenić

ZAPAMTI

PERSONIFIKACIJA – davanje ljudskih osobina stvarima, prirodnim pojavama, predmetima, životinjama ili biljkama.

1. Pročitaj pjesmu u sebi. Kako zamišljaš ovu stazu?
2. Prođi olovkom od početka do kraja pjesme s njezine desne strane. Na što te podsjeća iscrtana krivulja?
3. Što je sve staza prošla na svom putu?
4. Kojim se glagolima izriče što je sve staza radila?
5. Koje pjesničke slike zapažaš u pjesmi?

6. Staza ima osobine _____.
7. Koje ljudske osobine prepoznaješ u stazi?
8. Ponovo pročitaj pjesmu pa objasni tvrdnju da je ritam u pjesmi ostvaren:
a) izborom neobičnih riječi   b) izmjenom kraćih i duljih stihova   c) rimom.
9. Ispričaj kako zamišljaš putovanje ove staze.
10. Budi na trenutak staza iz ove pjesme. Prikaži pokretima njezino kretanje, krivudanje i skakutanje.

KAD BI DRVEĆE HODALO

Kad bi drveće hodalo,
Šume bi se razilazile na sve strane.
Drveće bi hodalo,
A mahale bi njihove grane.

Kad bi drveće hodalo,
I parkovi bi šetali nedjeljom sa šetačima,
A možda bi i zaigrali malo sa igračima.

Kad bi drveće hodalo,
Među pticama bi došlo do velike pometnje,
Jer bi i gnijezda krenula u šetnje.

Kad bi drveće hodalo,
Ja bih pisao naranči s juga,
Neka dođe kod mog bolesnog druga.

Grigor Vitez

1. Koja je velika pjesnikova želja?
2. Ponovo pročitaj pjesmu, ovaj put u sebi. Ispričaj kako zamišljaš pjesničke slike u kiticama.
3. Koje ljudske osobine ima drveće?
Davanje ljudskih osobina stvarima, biljkama ili životinjama nazivamo
p _____ a.

4. Koji se stih ponavlja? Što misliš, zašto se baš taj stih ponavlja?
5. Poigraj se riječima *Kad bi...* Oživi neku stvar, biljku ili životinju i napiši svoju pjesmu.

6. Razgovarajte u razredu o tome komu je sve potrebna pomoć u vašem okruženju.
Kako vi možete pomoći?

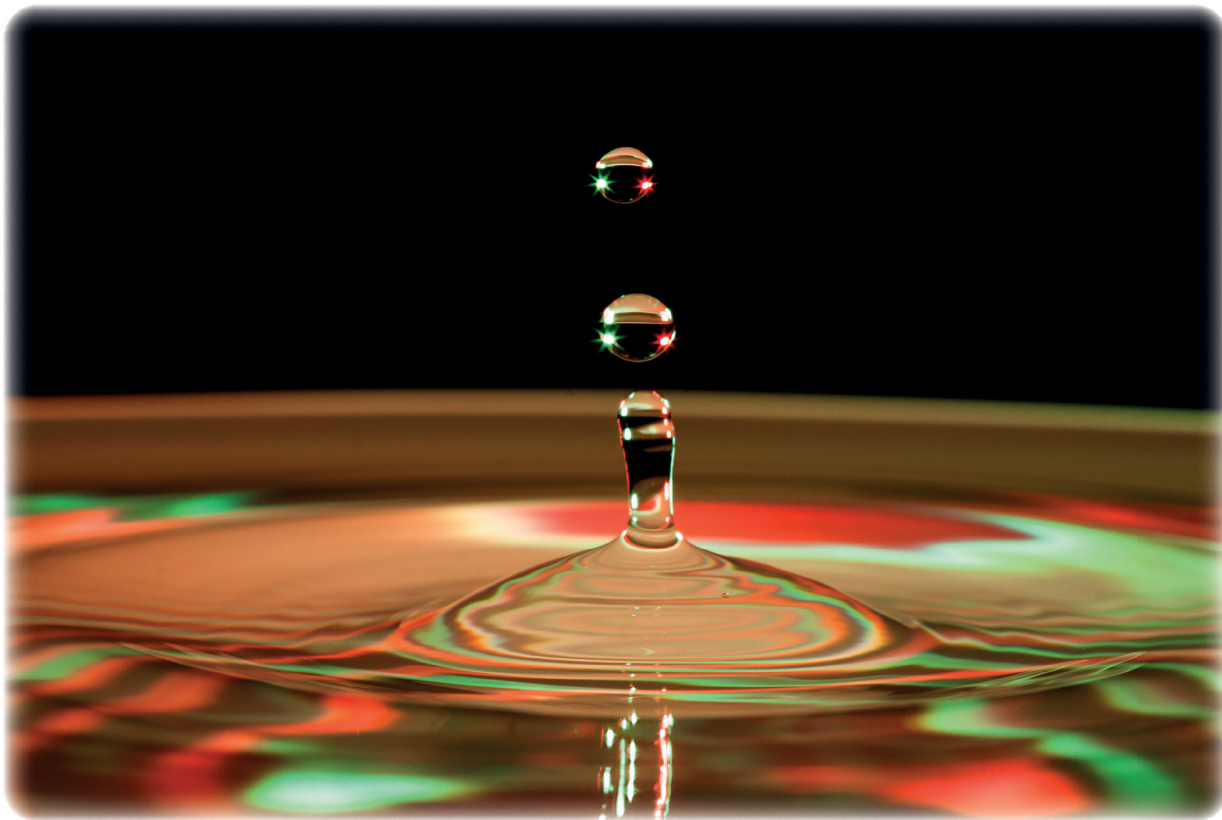
KAPLJA

Mrak.
Korak po korak
tiki-tak
Kaplje voda s grane
kap, kap.
Gle!
Ja sam kaplja
blistam i svijetlim
mjesec kad zasja.
I sunce poslije kiše.
Gle!
Kako me vjetar njiše
– Tiho, tiše!

Samo kap po kap
kap,
kap.
To odjek diše
tiki-tak...
Kap,
Kap.
I sunčev trak
nosi me laku
u plavi zrak
visine.
Mrak.
Korak po korak

tiki-tak.
Čuješ li me?
To sam opet ja.
Padam s plave visine.
Na travu,
na cvijeće,
na šume,
na brda,
na grane,
na nizine.

Stipan Blažetin

Kaplja, Lorena Martinjak

1. Tko ti se obraća u ovoj pjesmi?
2. Kojim se riječima dočarava kapanje vode?
3. Kojim te stihovima kaplja poziva da je pogledaš i poslušаш?
4. Promotri kako je pjesma napisana. Što zamjećuješ? Pročitaj najkraći i najdulji stih.

5. Kakvim ćeš glasom pročitati pjesmu? Podcrtaj stih koji te na to upućuje. Pročitaj pjesmu i laganim udaranjem prstom prati ritam kapanja kiše.
6. Napiši primjere za sljedeće pjesničke postupke u pjesmi.

vidne slike	
onomatopeja	
personifikacija	
ponavljanje	
rima	

7. Zamisli da si ti vodena kaplja. Kako padaš, kamo letiš? Napiši u bilježnicu *Priču vodene kaplje*.

Označi kapljicom tvrdnju koja se odnosi na tebe.

IZVRSNO	DOBRO	TREBAM POBOLJŠATI
Samostalno prepoznajem i određujem obilježja pjesme.	Uz manju pomoć prepoznajem i određujem obilježja pjesme.	Uz veću pomoć prepoznajem i određujem obilježja pjesme.

ŠUM ŠUMI

Šuma je puna
šuma.
Šumi
u šumi
šum
leptira,
živahnog žira
hrastove grane
uzn jihane.

Lahor trčkara
krošnjama četinarara.

A kad se umori vjetar
i šuma postane tiša
– prokapa kiša.

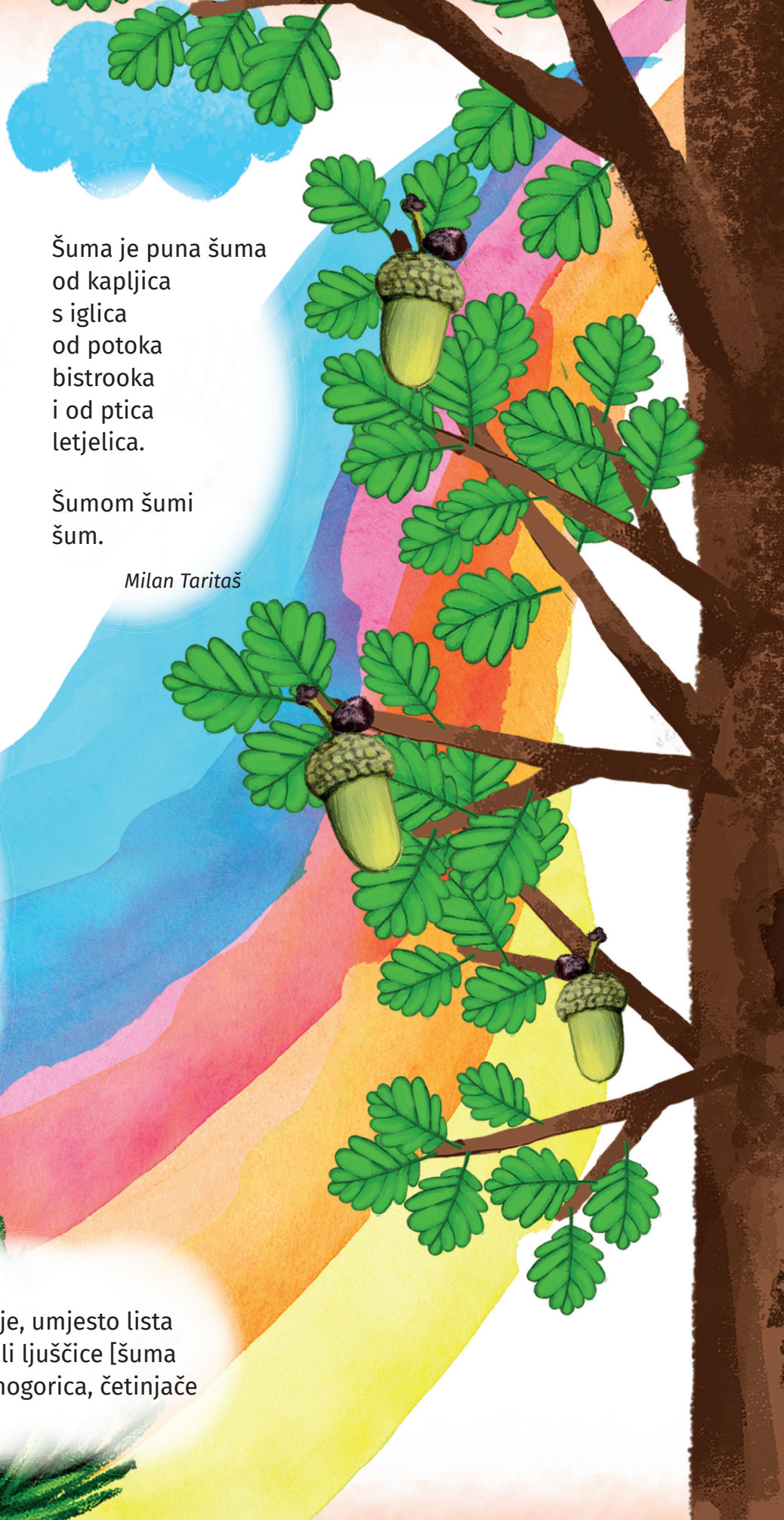
Novi šum
u šumi
romoni
zvoni
brboni
i potočić se stvori
pa šumori, šumori.
A onda i kiša
utiša
da ne promoči
srnu i lane.
Sunce se prospe
u snopovima pruga
i lišće oboji
– duga.

četinari – stabla i grmlje, umjesto lista
imaju iglice ili ljuščice [šuma
četinarara]; crnogorica, četinjače

Šuma je puna šuma
od kapljica
s iglica
od potoka
bistrooka
i od ptica
letjelica.

Šumom šumi
šum.

Milan Taritaš

1. Zbog čega šum šumi u ovoj pjesmi?

U stihovima se ponavlja glas _____ i time se dočaravaju _____ šume.

2. Pročitaj prvu kiticu. Kako zamišljaš šum hrastovih grana živahnog žira?
3. Pročitaj drugu kiticu. Gdje se još nalazi vjetar?
4. Napiši riječi kojima se dočarava šum kiše.

_____

5. Kako zamišljaš pjesničku sliku o nastanku duge?
6. Koji se zvukovi stvaraju nakon kiše? Pročitaj predzadnju kiticu. Od čega je sve šuma puna šuma? Napiši te riječi.

_____

_____

7. Razgovarajte o riječima kojima su oslikani zvukovi iz prirode u ovoj pjesmi. Pokušaj stvoriti neke zvučne izraze. Naprimjer: *kiša kiši, zvono..., kapljica...*
8. Pročitajte pjesmu tako da budete šumski orkestar. Riječima i glasovima dočarajte zvukove iz pjesme. Možete se koristiti i predmetima za oblikovanje zvukova (naprimjer: šuštanje kiše – šuštanjem papira i sl.).

ZAPAMTI

ONOMATOPEJA – oponašanje zvukova iz prirode. Ponavljanjem i kombinacijom onomatopejskih riječi u pjesmi daje se učinak poznatih zvukova iz prirode. U pjesmi djeluju kao zvučne pjesničke slike.

PUŽ KOJI JE SPOR

Najbrži novinar *Zoo novosti*, novinar tvor Neus, jurio je na zakazani intervju s najsporijim stanovnikom životinjskog svijeta. Puž Brzić najavio je nevjerojatnu priču, potpuno drugačiju od svih priča, nešto neviđeno i nečuveno. Uspuhan i umoran od trčanja, Neus se napokon našao pored puža Brzića, koji je smireno stajao na srušenoj grani.

- Dobar dan, gospodine Neus. – ljubazno je pozdravio puž uspuhanog novinara.
- Do-ho-bar dan. – uspuhano je odgovorio Neus.
- Vidim, žurili ste.
- Ah, da. Znete kako je. Vrijeme je novac. Sekunde su vijest. Danas se ne prati tko je došao do vijesti u satima i minutama, nego u sekundama! Zakasnite jednu sekundu i PAF, netko drugi vam ispred nosa odnese megavijest! – mahao je tvor Neus.
- Tko? – polako je pitao puž Brzić.
- Što tko? – trgnuo se Neus.
- Pa tko vam uzme vijest ispred nosa?
- Drugi novinar! Druge novine! – vikao je Neus.
- Koje druge novine?
- Druge!
- Nisu li *Zoo novosti* jedine novine u životinjskom svijetu? – začudio se puž Brzić.
- Jesu. – Neus je slegnuo ramenima. – Kakve to sad ima veze?
- I niste li vi jedini novinar jedinih novina?
- Jesam, pa što?
- Pa koji vam onda drugi novinar i iz kojih novina može oteti vijest ispred nosa?
- Oprez je majka mudrosti, znate! – uzrujao se Neus. – Ja sam previše pod stresom i imam premalo vremena da se sad tu s vama prepucavam i objašnjavam vam pravila svoje struke...
- Ali o tome sam baš htio razgovarati. – pomirljivim će tonom puž.
- O čemu?
- O užurbanosti.
- Kakvoj sad užurbanosti? – Neus je zbunjen.
- Pa, o brzini.
- Kakvoj brzini?

- Pa o brzom življenju kojim živite vi i većina bića na Zemlji. – puž je duboko uzdahnuo.
- A, dobro. Idemo brzo razgovarati o tome. – i Neus je izvadio svoju slavnu grančicu zašiljenu na jednom kraju. Nije namjeravao pisati njome jer nije imao po čemu, a i nije bilo potrebe za zapisivanjem jer njegovi čitatelji ionako nisu znali čitati, pa tako novine nisu ni izlazile u pisanom obliku.

Ivana Guljašević, ulomak

intervju – razgovor najčešće namijenjen medijima
(novinama, televiziji, radiju ili internetu)

1. Što je neobično u puževu imenu? Tko je užurban, a tko smiren u ovom ulomku?
2. Objasni izreke: *Vrijeme je novac. Sekunde su vijest.*
3. Raspravite o Brzićevoj misli o brzom življenju bića na Zemlji.

4. Opiši likove koji razgovaraju. Pročitaj ulomak još jednom i napiši riječi kojima se поближе označuju likovi.

tvor Neus	puž Brzić
najbrži novinar	najsporiji stanovnik

5. Podijelite uloge i pročitajte ovaj užurbani razgovor.
6. U paru nastavite priču *Zamišljeni intervju novinara Neusa s pužem Brzićem.*

7. Razgovarajte o zanimanju novinara. Gdje se sve danas može raditi kao novinar? Poznajete li nekog novinara, zamolite ga da vam ispriča o svom poslu.

OTKUD BRDA NIOTKUDA

- Prvi miš:** Otkud ovdje ova brda?
- Drugi miš:** Ova brda? Niotkuda!
- Prvi miš:** Nemoguće, niotkuda.
Gledaj kol'ka su to brda.
- Drugi miš:** Ako nećeš niotkuda,
Reći ću ti odovuda.
Odovuda, odonuda,
Vidi, vidi, odasvuda!
- Prvi miš:** Navrh brda nešto mrda.
To su neka brda luda.
- Drugi miš:** Brda luda odasvuda.

Sva brda naglo nestanu.
- Prvi miš:** Al' gle čuda!
- Drugi miš:** Al' gle čuda!
- Prvi miš:** Nigdje sad ni jednog brda!
- Drugi miš:** Tu smo samo nas dva miša...
- Prvi miš:** Ah, ta brda, tko ih šiša?!
- Kad miševi to izgovore, brda se pokrenu
i ispostavi se da su to leđa dviju mačaka.*
- Miševi:** Ciju, ciju, ciju, ciju...
Bježe, a mačke za njima.

Nada Horvat

mrdati – pomicati

1. Što je šaljivo u ovom igrokazu?
2. Glasno pročitaj dijelove zbog kojih ti se čini da ćeš *polomiti jezik*.

3. Napiši koja obilježja pjesme primjećuješ u igrokazu.

---

4. Pročitaj dio igrokaza kojim dokazuješ ono što si napisao/napisala. Zaključi zašto ovo ipak nije pjesma.
5. Kad ćeš nekomu reći *tko te šiša*?
  - a) Kad želiš znati ime njegova frizera/njegove frizerke.
  - b) Kad te ta osoba ne zanima.
6. O čemu je riječ u rečenicama napisanim kosim slovima?
Podijelite uloge, dogovorite se o kretanju u prostoru i odglumite ovaj igrokaz.
7. Ponavljaj glasno i što brže. Pazi na izgovor glasova.

Navrh brda vrba mrda.

Svaka svraka skaka na dva kraka.

Petar Petru plete petlju. Dok je petlju ispetljao, sav se u nju zapetljao.

Cvrči, cvrči cvrčak, trči, trči trčak; trčak trkom trči, crni cvrčak cvrči.

8. Uz pomoć odraslih pronađite slične *jezikolomilice* i izgovarajte ih jedni drugima.

ZAPIS O ZIMI

To nije zima i tu nema zime:
U gradu osta od nje samo ime.

Ona je tamo gdje zavija vuk,
Gdje snijeg je visok i jedva se hoda.
Na silnoj ravni gdje je svečan muk
Beskrajnih polja i zamrzlih voda.

Dobriša Cesarić

muk – zatišje koje nastaje nakon prestanka razgovora
ili glasanja životinja; tišina

Drava, Davor Žerjav